

Datum
2024-04-12

Vår ref:
Richard
Österberg

Er ref:
LI2023/03919

Landsbygds- och
infrastrukturdepartementet

li.remissvar@regeringskansliet.se
Kopia:
li.nationellplan@regeringskansliet.se.

Innovationsföretagens remissvar på Trafikverkets inriktningsunderlag för infrastrukturplaneringen för planperioden 2026-2037

1. Inledning

Innovationsföretagen tackar för möjligheten att yttra sig över Trafikverkets rapport Inriktningsunderlag för infrastrukturplaneringen.

Innovationsföretagen är en bransch- och arbetsgivarorganisation som representerar innovativa företag inom den kunskapsintensiva tjänstesektorn. Vi samlar cirka 850 medlemsföretag, som tillsammans har 45 000 anställda. Vårt uppdrag är att skapa bästa möjliga förutsättningar för en världsledande arkitekt- och ingenjörbransch.

Vår utgångspunkt i remissvaret är att välfungerande infrastruktur för transport av både gods och människor är avgörande för Sveriges tillväxt, konkurrenskraft och tillgänglighet. Sverige behöver skapa förutsättningar för ett kapacitetsstarkt, energisnålt och klimatsmart transportsystem. Innovationsföretagens medlemsföretag verkar i regel tidigt i planeringscykeln för infrastrukturprojekt, och är centrala aktörer när det gäller att utforma transportsystemets funktionalitet och prestanda. Innovationsföretagen spelar därför en betydande roll i infrastrukturplaneringen genom att bidra med nya teknologier, lösningar och affärsmodeller som är hållbara över tid.

Sammanfattningsvis är det Innovationsföretagens huvudsakliga medskick att:

- Infrastruktur är en förutsättning för stärkt konkurrenskraft och transportsystemet behöver i högre grad möta näringslivets behov. Inriktningsunderlagets betoning av underhåll är välkommet och Innovationsföretagen delar Trafikverkets uppfattning om vikten av att rusta, modernisera och utveckla det befintliga transportsystemet.
- Behovet av investeringar får inte hamna i skuggan av det skriande behovet av underhåll.
- All infrastrukturplanering måste utgå ifrån det faktum att Sverige är ett vidsträckt, glesbefolkat och exportberoende land där tillgängliga, effektiva och

klimateffektiva transporter av gods och personer är helt avgörande för vårt lands attraktivitet samt förutsättningar att hävda sig i en hård internationell konkurrens.

- Givet underhållsskulden och de växande behoven i spåren av nyindustrialisering, Natomedlemskap samt klimatförändringar är en utökad ram med minst 20 procent det enda rimliga alternativet.

Innovationsföretagens synpunkter är disponerade utifrån rubrikerna i Trafikverkets rapport.

2. Transportsystemet – nuläge och utveckling

Vi står inför flera utmaningar, att minska underhållsskulden, rusta för försvarsalliansen och samtidigt anpassa oss till ett klimat i förändring. För att lyckas behövs en hög grad av samordning, faktabaserade beslutsunderlag som exempelvis tillståndsbedömningar och ett livscykelperspektiv för att göra rätt prioriteringar. Innovationsföretagen betonar vikten av att lyssna på sakkunskap, prioritera därefter och allokera de resurser som behövs på ett effektivt sätt.

3. Förslag för ökad måluppfyllelse

Planeringen av transportinfrastrukturen ska utgå från det övergripande transportpolitiska målet att säkerställa en samhällsekonomiskt effektiv och långsiktigt hållbar transportförsörjning för medborgare och näringsliv i hela landet. Därför måste infrastrukturplaneringen vara resiliert och integrera miljömässiga, sociala och ekonomiska hänsyn. Det innefattar att främja användningen av förnybara energikällor, minska koldioxidutsläpp, skydda naturområden och främja ekonomisk hållbarhet.

Omställningen till ett mer hållbart samhälle kräver omfattande förändringar och ny teknik. Något som i sin tur ökar behovet av effektiva processer för miljötillstånd. Därför är det av vikt att den kommande planen verkar för att minimera hinder för genomförbarheten såsom tillståndsprocesserna.

Som Sveriges största beställare av transportinfrastruktur bör Trafikverket använda upphandlingsverktygen i högre utsträckning för att nå klimatmålen. Detta är viktigast i tidiga skeden där påverkansmöjligheten är stor och kostnaden låg. Innovationsföretagen vill också lyfta fram att större fokus på hållbarhet i tidiga skeden ger bättre kostnadsstyrning. Stor vikt ligger över lag vid framförhållning, långsiktighet och uthållighet för att nå förändring.

Innovationsföretagens förslag:

- Skapa effektivare processer för miljötillstånd genom att minimera hinder för genomförbarheten såsom tillståndsprocesserna.
- Omarbeta upphandlingskriterierna. Den svenska upprustningen av infrastrukturen bör flytta fokus från lägsta pris till att prioritera kvalitet och innovation.

4. Förslag för effektivare genomförande av åtgärder

Genomförandetiden av viktiga satsningar: det tar idag för lång tid att få ny infrastruktur på plats och den alltför stora tidsåtgången blir i sig kostnadsdrivande. Med kortare byggtider kan behov och utmaningar mötas på ett effektivt sätt samtidigt som risken för oförutsedda kostnadsökningar minskar.

Det är viktigt att det skapas drivkrafter för innovation som mer effektivt kan bidra till att nå det trafikpolitiska målet samt målen för hållbar utveckling i hela värdekedjan. Innovationsföretagen utvecklar ofta nya och avancerade teknologier och ser gärna att det infördes centrala innovationsmedel i syfte att hitta nya, effektiva sätt att möta nya utmaningar, samt samhällets behov och förväntningar.

Innovationsföretagen delar Trafikverkets konstaterande att det råder kompetensbrist inom hela infrastruktursektorn. Säkerställande av kompetensförsörjningen är avgörande för samtliga infrastrukturplaner; oavsett storlek, omfattning och komplexitet. Eftersom staten har en betydande roll att beställa och reglera stora delar av transportinfrastrukturen, är det motiverat med Trafikverkets engagemang för att stötta och säkra sektorns/branschens kompetensförsörjning. Det skulle även ge myndigheten underlag att bättre planera för framtida infrastruktursatsningar.

Trafikverket bör bevaka och följa anläggningsbranschens behov och tillgång på kompetens. En möjliggörare för hela branschen är, som nämns i inriktningsunderlaget, att myndigheter som ansvarar för att förutse arbetsmarknadens behov både fördjupar och förfinar sina analyser och prognoser för att bättre kunna matcha arbetskraft och utbildningsinsatser mot anläggningsbranschens bristyrken.

Trafikverket, arbetsgivare och branschorganisationer fortsätter det gemensamma attraktivitetsarbetet i branschen med ännu större fokus på jämställdhet och mångfald för att på sikt öka rekryteringsbasen för samtliga bristyrken.

Innovationsföretagens förslag:

- Inför centrala innovationsmedel i syfte att hitta nya, effektiva sätt att möta nya utmaningar, samt samhällets behov och förväntningar.
- Vi välkomnar ett fortsatt engagemang från Trafikverket när det gäller att stötta, säkra, och förutse sektorns/branschens behov av kompetensförsörjning.

5. Drift och underhåll av vägar och järnvägar

Innovationsföretagen har inga synpunkter på detta avsnitt.

6. Utveckling av infrastrukturen

Innovationsföretagen ser det som välkommet att inriktningsunderlaget tar ett grepp om tillkommande finansiering utöver anslag. Det nationella systemet för transportinfrastruktur är och ska fortsätta vara statens ansvar, men Sverige har en betydande underhållsskuld som behöver hanteras parallellt med utvecklingen av infrastrukturen. I det läget bör olika former av alternativ finansiering övervägas. Och

för att säkerställa långsiktigt underhåll och utveckling av infrastrukturen bör möjligheter ges till att utveckla alternativa finansieringsmetoder och affärsmodeller, som till exempel offentlig-privat samverkan, vilket kan möjliggöra en ökad tillgång till kapital och expertis samt främja effektivitet och innovation. Andra exempel på alternativa former för finansiering är banavgifter och trängselavgifter.

Innovationsföretagen menar att möjlighet bör ges till att få optimera projekt inte bara utifrån genomförandeskedet utan även med beaktande av hela livscykelkostnaden (LCC). Dvs kunna fatta beslut som på några år är lönsamma om de vattentäta skotten mellan de olika finansieringsanslagen kan överbryggas/rivas. Det skulle kunna vara mycket lärorikt om Trafikverket och sektorn/branschen gavs möjlighet att driva några pilotprojekt där detta provades.

Innovationsföretagens förslag:

- Utveckla alternativa finansieringsmetoder och affärsmodeller, som till exempel offentlig-privat samverkan, vilket kan möjliggöra en ökad tillgång till kapital och expertis samt främja effektivitet och innovation.
- Utveckla det strategiska arbetet med medfinansiering från EU, som Fonden för ett sammanlänkat Europa (CEF) och Nato.
- Ge Trafikverket i uppdrag att driva några pilotprojekt utifrån ett LCC-upplägg.

7. Förslag fördelning av ramar

Innovationsföretagen förespråkar förslaget om utökad ram med minst +20 procent. Detta mot bakgrund att planperioden 2026-2037 redan är övertecknad i och med föregående planer, samtidigt som anslagen för vidmakthållande inte är tillräckligt för att bibehålla dagens funktionalitet på vägar och järnväg. Trafikverket menar i sin rapport att en utökad ram med 20 procent skulle innebära att hela det eftersatta underhållet på väg kan återtas och järnvägens underhållsskuld minska, samtidigt som det skulle finnas utrymme för angelägna satsningar.

Innovationsföretagen föreslår även att Trafikverket ges separata medel för upprustningen av Sveriges infrastruktur i samband med att inträdet i Nato.

8. Effekter av olika ramnivåer

Innovationsföretagen instämmer fullt i Trafikverkets analys att det vore samhällsekonomiskt lönsamt med ökade ramnivåer, och omvänt att minskade ramar skulle innebära betydande nyttoförluster.

Innovationsföretagen står självfallet till förfogande för förtydliganden och fortsatt dialog.

12 april 2024

INNOVATIONSFÖRETAGEN

A handwritten signature in blue ink, reading "Richard Österberg". The signature is fluid and cursive, with a long horizontal stroke extending to the right.

Richard Österberg
Näringspolitisk expert